

Utvärderingsrapport Historia

2020-04-21

Utbildningens inriktning och avgränsning

Självvärdering:

Kurser i huvudområdet historia ges som fristående kurser (kurspaket om 30 hp, innehållande delkurser). Kurser ges även inom ämneslärarutbildningarna för årskurs 7-9 respektive gymnasiet.

Historiemiljön har under de senaste fem åren (2015-19) arbetat med och utvecklat en globalhistorisk profil i undervisning och forskning. Denna kännetecknas av att studieobjektet är stora orsaks- och verkansamband som knyter ihop och påverkar olika delar av världen vilket skiljer sig från traditionell världshistoria där världsdelars historia ofta presenteras var för sig (areastudies). Ansatsen kan i den bemärkelsen kopplas till dagsaktuell internationell politik och handel men också frågor om miljö. Bland annat har en gästprofessur (nu avslutad) och ett lektorat med denna inriktning tillsatts. Perspektivet har inarbetats i fyra delkurser i kurspaketet Historia I och II, och planer finns att utveckla dessa aspekter i relation till historiedidaktiken och inslag i ämneslärarutbildningen. Begreppet ”glokalhistoria” används för att beskriva hur globalhistoriska perspektiv tillämpas på lokala källmaterial.

Lärare deltar i studierektorskonferensen för historiker vartannat år, och HDA organiserar återkommande föreläsningar och möten med ett nätverk för regionens ämneslärare i historia. Hanna Hodacs och Lars Berge har omfattande internationella nätverk. Anders Persson har haft uppdrag på skolverket vad gäller läro- och ämnesplaner i historia. Då och då undersöks hur andra lärosätens undervisning är uppbyggd, vilken litteratur som används med mera.

Ingen extern granskning av examensarbeten sker.

Förutom att lärarna fortlöpande diskuterar ämnet, undervisningen och studenttävanden, så hålls regelbundna ämnesmöten (3-4 per termin). En eller två gånger per läsår förekommer ämnesinternat, under vilket någon eller några aspekter eller delar av huvudområdets verksamhet behandlas och genomlysas mer ingående. Kurslag, eller liknande utvärderingar äger regelbundet rum efter de olika delkurserna, resultaten indikerar vilka frågor vi bör att ta upp och vilka behov av förändringar det finns.

Sakkunniga:

Profileringen är värdefull i sig och ett mycket berömvärt arbete. Samtidigt innebär denna ambition stora utmaningar: Globalhistoria är både ett tämligen vagt definierat och samtidigt omfattande fält att förhålla sig till. Ambitionen ställer mycket stora krav på lärarna på utbildningen i form av mycket bred kompetens inom ett stort och tämligen snabbt växande fält, liksom på studenterna, vilka enligt självvärderingen inte alltid har enkel tillgång till källmaterial från större och/eller centrala arkiv.

En av de sakkunniga noterar att ingen forskningskompetens finns om globalhistoria före 1700-tal, och att ”modern globalhistoria” vore mer rättvisande.

Nämnden:

Ett globalhistoriskt perspektiv ställer stora krav på den samlade lärarkompetensen inom ett brett och växande fält. En försvagning är att gästprofessorerna slutar. De två som undervisar mest forskar inte inom globalhistoria, och de som forskar undervisar inte mycket. Det är å andra sidan alltid svårt för små ämnen att tillgodose behovet av forskningskompetens för profileringar. Inte heller stora lärosäten kan täcka allt. ”Glokalhistoria” låter sig sägas, men det är inte givet hur kopplingen mellan det lokala och det globala fungerar för studenterna. Att förelägga ämnen kanske kan vara en möjlighet stärka profileringen i praktiken, men detta kräver också mer resurser.

Studierekonferensen är ett forum som lämpar sig för att utveckla rutiner för extern granskning av examensarbeten.

Lärarpersonal

Självvärdering:

Samtliga lärare är disputerade och har lång erfarenhet av forskning och undervisning i världs- eller globalhistorisk forskning. Andra bottenar tillika inom breda perspektiv och spår som till exempel politisk-, social- eller idé- och mentalitetshistoria. Historiedidaktisk kompetens finns genom en lektor, men också i den sammantagna högskolemiljön i form av disputerade och aktiva historiedidaktiska forskare anställda inom pedagogiskt arbete.

De flesta av lärarna undervisar på flera nivåer såväl inom ramen för ämneslärarprogrammet som på fristående kurser. Då studenttalet fluktuerar mellan nivåer och terminer innebär det olika grad av belastning. Undervisningen fungerar tack vare samordningen mellan delkurserna på nivå I och II. Separationen av kurser på nivå III har dock inneburit ett extra undervisningsbeting totalt sett.

Lärarpersonalens forskningstid varierar från mellan 5% och 40% av tjänstgöringen för läsåret 2018-19. Till detta kommer olika samverkansprojekt. Undervisning och andra uppdrag i tjänst innebär att forskningstiden endast i varierande omfattning kan utnyttjas sammanhängande.

En utmaning är att ämnet har en förhållandevis liten personalstyrka i relation till sitt undervisningsuppdrag. Det innebär bland annat att ämnet har svårt att avsätta tillräckliga resurser för att utveckla nya kurser vilket är påtagligt under perioder av uppsatshandledning. En ökad samverkan med de historiker som är anställda inom pedagogiskt arbete skulle innebära möjligheter att bredda läraryrket.

Ett fåtal av ämnets personal genomgått nyare högskolepedagogisk utbildning som ges vid HDa. På detta område kan en utveckling där flera genomför nämnda utbildning behöva äga rum för att ytterligare ge verktyg och understödja undervisningen.

För fortsatt utveckling av kurser/delkurser är det viktigt att kunna läsa brett vad gäller utkomna avhandlingar, forskningsartiklar inom olika fält av historieforskningen inte minst för att upprätthålla kunskap om utvecklingen inom profilmrådet globalhistoria. Den tid som nu finns ger litet utrymme för detta.

Sakkunniga:

Givet att läroplanens komparativa fördelar utnyttjas kompetensmässigt, och att kursutbudet i högre grad kommer anpassas efter läroplanens kompetenser, så bedömer en av de sakkunniga att kompetensdjup- och bredd över lag är tillfredsställande.

Undervisningsbördan är inte jämnt fördelad mellan de lärare som är verksamma inom utbildningen. Två lektorer står tillsammans för mer än hälften av all undervisning som sker på utbildningen. Detta innebär sårbarhet för förändringar särskilt om en lärare undervisar ensam på en kurs. Det kan därför vara eftersträvänt att man på varje kurs delar på undervisningsbördan mellan åtminstone två lärare.

De två som axlar den tyngsta undervisningsbördan kan inte betecknas som att de ägnar sig åt forskning med globalhistoriskt perspektiv. Flera av de lektorer vars forskning har ett tydligt globalhistoriskt perspektiv står å andra sidan för en mindre andel av den totala utbildningen. Eftersom den globalhistoriska profilen fokuseras i ett antal specifika kurser, snarare än att genomsyra varje delkurs på

utbildningen, så är det dock inte alltid nödvändigt att samtliga lärare själva har ett globalhistoriskt perspektiv i sin egen forskning.

En betydande manlig dominans bland lärarna, i synnerhet om man väger in hur stor undervisningsbörda som respektive lärare har. Detta kan vara värt att inkludera i en rekryteringsplan av framtida lärare.

Nämnden:

Forskningen är ojämnt fördelad och kommer kanske inte studenterna till godo. De forskande lärarna undervisar i mindre grad och vice versa. Kanske finns det behov av att skapa möjlighet för fler att söka interna medel.

Pedagogiken är inte den mest angelägna kompetensutvecklingen utom kanske avseende tekniska plattformar och huruvida det finns pedagogiska verktyg där. Uppdatering på den senaste forskningen är mer brännande. Å andra sidan har lärarna relativt mycket forskningstid där uppdatering på den senaste forskningen skulle kunna ske.

Manlig dominans i lärarpersonalen. Vid nyrekrytering bör en jämnare könsfördelning finnas i åtanke, och kanske även med tanke på det globala perspektivet, en större etnisk mångfald.

Historia skulle kunna vända sig till andra ämnen vid HDa för att öka global kompetens, minska sårbarhet, och dessutom skapa en jämnare könsfördelning bland lärarna. Förutsättningar bör skapas för att kunna ta tillvara de kompetenser som finns inom andra ämnen vid HDa, såsom kunskap om kultur, regioner och deras historiska utveckling om än inte den historiska metodkunskapen. Det finns historiker med delvis globalhistorisk inriktning inom andra delar av HDa som skulle kunna utgöra en förstärkning.

Genomförande av utbildningen

Självvärdering:

Det examensmål som studenterna uppges ha svårast att nå avser skriftlig förmåga. De hjälpinsatser som Högskolan erbjuder i form av skrivhjälp står inte i proportion till problemet. Ett annat problem är att distansstudenter är spridda över hela landet och ett fåtal av dem bor i storstäder och/eller universitetsstäder vilket betyder att många saknar tillgång till välsorterade bibliotek. Detta utgör ett problem t ex vid uppsatser eller examensarbeten som kräver att studenten orienterar sig i den existerande litteraturen. Inför skrivuppgifter hålls idéseminarier för att hjälpa studenterna finna undersökningsbara frågor och ge tips om litteratur.

Självvärderingen nämner inget om examensmål i övrigt.

På samtliga nivåer finns en delkurs som helt och hållet ägnas åt historieämnets teorier, metoder och vetenskapliga karaktär. På samtliga nivåer används också särskilda handböcker om dessa aspekter av ämnet. Seminarierna är kärnan i undervisningen där studenterna får öva sig i att värdera texter, förstå och tolka källor, och utöva källkritik.

Samtliga kurser innehåller skriftliga moment. I den första delkursen skrivs en mikrohistorisk uppsats som tränar studenterna i att strukturera text, och i grundläggande formalia och källkritiska frågor förknippade med historisk forskning, men också i hur arkiv och källserier är uppbyggda. På nivå II skriver studenterna motsvarande en "B-uppsats" som handleds (5 tim/student) och ventileras. Examensarbetet inleds med ett idéseminarium och ställer större krav på presentationen av den tidigare forskningen, på ämnets komplexitetsgrad och på studentens självständighet.Handledning ges motsvarande 15 tim/student och ett bedömningsinstrument för examensarbeten har utvecklats och används. Ventilering sker löpande när arbeten finns att lägga fram.

Uppdraget att förbereda och följa upp VFU inom ramen för ämnets egna kurser och anställda är förknippade med utmaningar. Såsom programstrukturen är utformad består studentunderlaget i varje ämnesdidaktisk kurs av studenter som redan läst ett annat ämne (och genomfört sina första VFU-kurser) och sådana studenter som just påbörjat sina lärarstudier (och ännu ej varit ute på VFU). De didaktiska delkurserna kan således inte riktas mot en för studenterna gemensam VFU-period. Även det faktum att VFU-momenten vid HDa inte är förlagda i anslutning till ämneskurserna, och inte bemannas med i ämnet anställd personal, försvårar möjligheten att inom ramen för ämnet följa upp studenterna under deras praktik. På sikt finns risk att detta undergräver ämnets kompetens på området.

De fristående studenterna tenderar i högre grad än lärarstudenterna att hoppa av. Detta speglar bland annat ett missförstånd vad gäller studiernas karaktär, det vill säga att det rör sig om undervisning på heltid och dagtid. Med vikande antal fristående studenter försvåras skapandet av en stimulerande seminariekultur, studentgrupperna blir helt enkelt för små.

Handledning av studenter i användandet av digitala plattformar kostar värdefull tid. Studenternas teknik fungerar inte alla gånger tillfredsställande. Plattformen Learn och dess gränssnitt upplevs inte i alla lägen som smidig att arbeta med.

Det finns en tydlig trend att en större andel studenter arbetar på hel- eller deltid parallellt. En del studenter saknar studievana, har bristande grundkunskaper eller kämpar med att uttrycka sig skriftligt.

Sakkunniga:

Överlag beskrivs en god progressionstanke där studenterna på HI I främst läser kurser fokuserade på ämneskunskaper, för att på HI II och i än högre grad på HI III läsa fördjupande, tematiska kurser samt teori- och metodkurser. Dock så är dessa progressionstankar kanske inte fullt ut implementerade i kursplanernas formuleringar. Det är inte uppenbart att lärandemålen för HI II, dk 1, skulle utgöra en progression gentemot HI I, dk 4. Det kan därför kanske vara en poäng att se över formuleringarna i läromålen i olika kursplaner så att progressionstanken som uppenbarligen finns i utbildningen, och som också beskrivs i självvärderingens reflektioner kring dessa kurser, även genomsyrar de enskilda kursplanerna och deras respektive lärandemål.

En utmaning för examensarbetet som framhålls på ett par håll i självvärderingen är det faktum att distansstudenter inte alltid har tillgång till arkiv lokalt där de bor. I självvärderingen görs en poäng att studenterna uppmanas att besöka och använda sig av fysiska arkiv för sina uppsats- och examensarbeten, och menar att en räddning då är att det ofta åtminstone finns kommunarkiv nära studenterna. För att ändå värna utbildningens globalhistoriska profil uppmuntrar man då studenter att applicera ett "glokalhistoriskt" perspektiv i sina arbeten. En risk är väl dock att detta inte alltid genomförs eller fungerar särskilt väl, vilket kan urvattna utbildningens profil. En möjlighet är att i än högre grad utnyttja (internationella) digitaliserade källmaterial, vilket inte nämns i självvärderingen. Sakkunnig ger exempel på ett antal sådana databaser. Vissa av dessa kan finnas tillgängliga för en bred allmänhet helt öppet och utan kostnad. Andra kan HDa behöva köpa tillträde till. I det senare fallet så skulle lärarlaget behöva diskutera vilken eller vilka typer av källmaterial det kan vara värt att främst satsa på att få tillgång till och därefter undersöka vilka resurser som HDa kan tillhandahålla för detta. Detta skulle kunna vara en viktig satsning för utbildningens globalhistoriska profil.

Ventilering sker i den mån studenter blir färdiga med sina examensarbeten. Denna flexibilitet synas klok given det begränsade studentantalet.

Hållbar utveckling integreras som ett perspektiv i utbildningen genom att man har utvecklat en särskild kurs om global miljöhistoria. Eftersom denna enligt uppgift planeras att göras om till en valbar kurs i

framtiden kan det vara värt att diskutera om man kan integrera ett hållbarhetsperspektiv på annat sätt i utbildningen i framtiden.

I självvärderingen anges att det genomförs anonymiserade chattvärderingar i slutet av varje kurs, men att det ibland är svårt att få till stånd dessa praktiskt, men det förklarar inte varför. Hur många studenter som deltar på dessa framgår inte heller, men uppges i uppföljande samtal i vissa fall kunna vara lågt.

- Det kan vara värt att undersöka varför studenter dyker aldrig upp ens vid kursintroduktionen i den mån så inte redan skett.
- Flera studenter uppges sakna studievana vilket förefaller tämligen naturligt på en grundkurs. Fungerar rutiner med studieguider och studiegrupper bland studenterna tillfredsställande eller kan de förbättras?
- Flera studenter uppges ha bristande bakgrundskunskaper. Detta torde vara frågan om att studenterna inte kan saker som de teoretiskt sett "borde" kunna givet lärandemål och betyg de har erhållit från grund- och gymnasieskola. Problemet med så kallad betygsinflation i grund- och gymnasieskolan. Däremot kanske problemet kan minska om urval behöver ske bland behöriga sökande. Det framgår dock inte av självvärderingen exakt hur stort söktrycket till Historia I är. Lärarprogrammet uppges ha så högt söktryck att det behöver göras ett urval bland studenterna, vilket i så fall skulle kunna ge en selektionseffekt som är positiv vad gäller studenternas bakgrundskunskaper.
- Flera studenter uppges kämpa med att uttrycka sig skriftligt. Högskolans generella hjälpinsatser på detta område pekas ut som otillräckliga. Det förefaller alltså högst önskvärt om HDA kunde utöka sina insatser på detta område. Det Historie-utbildningen möjligen kan göra på egen hand är att fundera på om man kan öka variationen i examinationsformerna på grundnivå, så att man inte förlitar sig i lika hög grad på skriftliga inlämningar på samtliga delkurser, som nu är fallet.

Nämnden:

Självvärderingen beskriver studenternas utveckling av vetenskaplig kompetens på ett rimligt och bra sätt.

Nämnden instämmer med den sakkunnige som tipsar om en ökad användning av digitala arkiv, och att det behöver undersökas vilka kostnader detta skulle medföra för HDA.

Bra att kurslag genomförs. Det som inte framkommer i kursanalyserna är hur dessa synpunkter tas tillvara i ämnets kvalitetsarbete. Inga konkreta åtgärder som gjorts eller planeras nämns i kursanalyserna utöver "fortlöpande arbete". En kursanalys visade sig vara helt blank.

Sakkunnigas sammanfattning

Styrkor inom huvudområdet:

Historieutbildningen vid HDA har en för Sverige tämligen unik och i min mening mycket värdefull globalhistorisk profil, som borde kunna utgöra en god grund för att kunna rekrytera studenter. Man har planer på att i än högre grad förankra profilens konkreta inriktning i läroplanens forskningsprofiler och -kompetenser.

Svagheter inom huvudområdet:

En svaghet som pekas ut i självvärderingen är att alla lärare i läroplanen inte har genomgått högskolepedagogisk utbildning. En ytterligare svaghet är det relativt låga söktrycket framförallt till HI II och HI III, och den relativt låga prestationsgraden bland studenterna på flera kurser. En ytterligare svaghet är svårigheten med att många studenter för sina examensarbeten inte har tillgång till arkiv med källmaterial där ett globalhistoriskt perspektiv kan appliceras framgångsrikt. Detta riskerar att urvattna den globalhistoriska profilen på utbildningen.

Möjligheter för framtida utveckling:

En specifik möjlighet jag vill framhålla är att i högre grad söka använda sig av de många webbaserade samlingar med källmaterial som under senaste åren gjorts tillgängliga, för de många uppsatser som skrivs av studenterna, istället för eller åtminstone som komplement till att förlita sig på tillgång till källmaterial i lokala arkiv. Det skulle kunna underlätta för många studenter, samtidigt som det kan stärka den globalhistoriska profilen på utbildningen ytterligare. Många internationella förlag gör numera också all sin litteratur (ofta även många år gammal litteratur) tillgänglig som e-böcker, vilket kan hjälpa till när distansstudenter skall fastställa ett forskningsläge inom det fält där de arbetar med en uppsats/examensarbete. En möjlighet kan också vara att försöka utnyttja webbaserad undervisningsmöjligheter i än högre grad för att öka flexibiliteten för när studier skall ske på dygnet, så att studenterna kanske inte måste studera under dagtid.

Sårbarhet för förändringar:

Forsknings- och undervisningsmiljön i Historia vid HDa är tämligen liten sett till antalet medarbetare. I synnerhet två lärare axlar en stor del av den totala undervisningsbördan. På ett par kurser undervisar en lärare i praktiken ensam. Det gör utbildningen sårbar för om i synnerhet någon av dessa lärare av någon anledning inte längre skulle kunna delta i undervisningen. Den globalhistoriska profilen kan därtill vara sårbar för om lärare i lärarlaget med globalhistorisk inriktning skulle försvinna från institutionen.